

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.12.2006, sp. zn. 22 Cdo 18/2006, ECLI:CZ:NS:2006:22.CDO.18.2006.1

Číslo: 62/2008

Právní věta: Převzetím věci státem bez právního důvodu ve smyslu § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Sb., popř. § 6 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., se rozumí převzetí držby věci, a to i držby neoprávněné.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 13.12.2006

Spisová značka: 22 Cdo 18/2006

Číslo rozhodnutí: 62

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Zmírnění krivd (restituce)

Předpisy: § 126 odst. 1 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 80 odst. 1 písm. c) předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Původní žalobce, B. M., se domáhal, aby soud určil, že je vlastníkem jedné ideální poloviny pozemkové parcely č. 2557 v katastrálním území S. (v níže uvedené současné specifikaci). Vlastníci její druhé poloviny svůj podíl v roce 1956 převedli na stát a bez ohledu na to, že on k převzetí svého spoluvlastnického podílu státem nikdy nedal souhlas, stát se zmocnil celého pozemku, který byl zastavěn bytovými domy. V řízení bylo po úmrtí B. M. pokračováno s jeho dědici, kteří se domáhali určení, že spoluvlastnický podíl jmenovaného na předmětné pozemkové parcele je součástí pozůstalosti.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 8. 10. 2004 výrokem pod bodem I. zamítl žalobu, kterou se žalobci domáhali určení, že „jedna ideální polovina nemovitostí – pozemku parc. č. 2557, zapsaného původně v pozemkové knize ve vložce 2302 pro k. ú. S., nyní: a) pozemku parc. č. 2551/15 (zastavěná plocha), zapsaného v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro hl. m. P., Katastrálním pracovištěm P., na LV 2476 pro k. ú. S., b) pozemku parc. č. 2551/35 o výměře 65 m² (ostatní plocha), který byl oddělen od pozemku parc. č. 2551/1, zapsaného v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro hl. m. P., Katastrálním pracovištěm P., na LV 2601 pro k. ú. S., c) pozemku parc. č. 2551/36 o výměře 141 m² (zastavěná plocha), který byl oddělen od pozemku parc. č. 2551/16, zapsaného v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro hl. m. P., Katastrálním pracovištěm P., na LV 2476 pro k. ú. S., d) pozemku parc. č. 2551/37 o výměře 107 m² (zastavěná plocha), který byl oddělen od pozemku parc. č. 2551/25, zapsaného v katastru

nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro hl. m. P., Katastrálním pracovištěm P., na LV 2476 pro k. ú. S., e) pozemku parc. č. 2551/38 o výměře 34 m² (ostatní plocha), který byl oddělen od pozemku parc. č. 2551/28 v k. ú. S., když současné označení oddělených pozemků vychází z geometrického plánu ze dne 19. 2. 2003, vypracovaného Ing. J. B., oprávněným zeměměřičským inženýrem, pod č. 1986-1/2003 a potvrzeného příslušným katastrálním úřadem dne 11. 3. 2003 pod č. 1030/2003, který je součástí tohoto rozsudku, je součástí pozůstalosti po B. M. zemřelém 25. 1. 1998.“ Výroky pod body II. až IV. rozhodl o nákladech řízení.

Soud prvního stupně zjistil, že B. M. byl na základě tržové smlouvy z 1. 7. 1941 podílovým spoluvlastníkem pozemkové parcely č. 2557 v tamním katastrálním území s podílem jedné ideální poloviny. Druhou polovinu vlastnili F. a A. H., kteří ji 27. 2. 1956 postoupili státu. Přestože podíl B. M. na stát nepřešel, byl pozemek zastavěn bytovými objekty. Stát se pozemku zmocnil nejpozději v roce 1966, kdy Generální investor hl. m. P. sdělil příslušnému geodetickému a kartografickému orgánu, že předmětnou pozemkovou parcelu získal pro výstavbu. Soud žalobu zamítl ze tří důvodů. Předně proto, že o vydání pozemku mohl žalobce žádat a žádal podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále „zákon o půdě“), a tak je rozhodování soudu o podané žalobě na určení vlastnického práva nadbytečné. Dále proto, že pozemek je zastavěn a podle § 11 odst. 1 písm. c) zákona o půdě ho nelze vydat. Třetím důvodem zamítnutí žaloby je podle soudu prvního stupně „zvláštní úprava institutu analogického vydržení konstruovaná zákonem o půdě“.

M ě s t s k ý s o u d v Praze jako soud odvolací k odvolání žalobců rozsudkem ze dne 13. 4. 2005 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé; změnil jej ve výročí o nákladech řízení. Dále rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a k jeho právním závěrům shrnul, že se podílu B. M. na sporné pozemkové parcele nejpozději v roce 1965 zmocnil stát a začal s ním nakládat investor vznikající stavby. Šlo o převzetí nemovitosti státem bez právního důvodu v době rozhodné k naplnění restitučního důvodu podle § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě, popř. podle § 6 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Jde tedy o případ, kdy se oprávněná osoba nemůže domáhat ochrany vlastnického práva podle obecných předpisů (§ 126 obč. zák.), a to ani určovací žalobou podle § 80 písm. c) o. s. ř. Žaloba na určení vlastnického práva k nemovitosti, případně určení, že nemovitost patří do dědictví po zemřelém původním vlastníkovi opřená o obecné předpisy nemůže být úspěšná. Svůj právní závěr opřel o rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [31 Cdo 1222/2001](#).

Proti rozsudku odvolacího soudu podávají žalobci dovolání, jehož přípustnost opírají o § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., event. o § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. Uplatňují dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. aniž by uvedli, v čem spočívá vada řízení. S odkazem na listinné důkazy dovozují, že pokud byl před zahájením výstavby domů na předmětné pozemkové parcele převáděn hospodářskou smlouvou celý pozemek, pak v části týkající se jeho ideální poloviny ve vlastnictví B. M. šlo o absolutně neplatnou smlouvu, neboť dispozici s pozemkem neprovedl její vlastník. Stát mohl získat pouze držbu sporné části pozemku a převod hospodářskou smlouvou tak nelze vykládat jako úkon, kterým by byla změněna držba pozemku Národním výborem hl. m. P. na jeho vlastnictví, či na vlastnictví Generálního investora hl. m. P., resp. státu. Pokud odvolací soud uzavřel, že sporný pozemek přešel na stát podle § 6 zákona o půdě, právně pochybil. V tomto směru dovolatelé odkazují na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 3/94](#) s tím, že zákon při převzetí majetku bez právního důvodu nemá na mysli pouhou držbu a nakládání věcí státem, ale přechod vlastnictví na stát. Odvolací soud se nesprávně ztotožňuje se soudem prvního stupně pokud uvádí, že došlo k „převzetí“ nemovitosti státem v době rozhodné. Jak zákon o půdě, tak zákon o mimosoudních rehabilitacích uvádějí, že oprávněnou osobou je ta, jejíž věc „přešla“ do vlastnictví státu. Oproti tomu § 133 obč. zák. upravuje institut „převzetí“ věci jako jeden z modů nabytí vlastnictví k věci movité. Převzetím nedochází k nabytí vlastnictví, ale pouze k získání držby. Proto nelze odkazovat na rozhodnutí

Nejvyššího soudu sp. zn. [31 Cdo 1222/2001](#), neboť to předpokládá přechod (nabytí) vlastnického práva ze strany státu a nikoliv jeho držby. Pokud odvolací soud argumentuje uplatněním nároku u pozemkového úřadu, ten rozhodnutí nevydal, neboť chybí právě doklad o přechodu předmětného spoluvlastnického podílu pozemku na stát. Dovolatelé dále namítají, že není ani zřejmé, zda k údajnému přechodu vlastnictví došlo právě v rozhodném období (25. 2. 1948 – 1. 1. 1990). To dovolací soud sice konstatoval, ale nezabýval se tím, zda k tomu v tomto období skutečně došlo. Podle sdělení katastrálního úřadu nelze takovou skutečnost ani určit, neboť neexistuje žádný doklad nebo rozhodnutí, z nichž by bylo možné cokoliv takového odvozovat. První výpis z katastru nemovitostí, v němž figurují žalovaní jako vlastníci sporného pozemku, pochází až z doby po 1. 1. 1993. Dovolatelé navrhují, aby dovolací soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a věc tomuto soud vrátil k dalšímu řízení.

Ve vyjádření k dovolání žalovaný 1) s odkazem na § 237 odst. 3 o. s. ř. namítá, že dovolání není přípustné. Polemizuje s argumentací dovolatelů, věc analyzuje s odkazy na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [31 Cdo 1222/2001](#) a další judikaturu a uzavírá, že dovolatelům nelze přisvědčit, že by výklad § 126 obč. zák. odvolacím soudem v aplikaci na daný případ byl v rozporu s hmotným právem.

Dovolatelé odmítají argumentaci žalovaného 1), opírající se kromě dalšího o rozhodnutí R 34/1993 či o rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 528/02](#) a Pl. ÚS – st. 21/05, a trvají na svém dovolání.

N e j v y š š í s o u d po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné. Dovolání proto zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Soudy v nalézacím řízení věc posoudily správně podle rozsudku velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2003, sp. zn. [31 Cdo 1222/2001](#), ve kterém se uvádí: „Oprávněná osoba, jejíž nemovitost převzal stát v rozhodném období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 bez právního důvodu, se nemůže domáhat ochrany vlastnického práva podle obecných předpisů (zejména podle § 126 odst. 1 obč. zák.), a to ani formou určení vlastnického práva podle § 80 písm. c) o. s. ř.“ Tento rozsudek, akceptovaný i judikaturou Ústavního soudu (např. nález sp. zn. [II. ÚS 114/04](#)), vychází z toho, že i tam, kde vlastnické právo nepřešlo na stát, který se věci chopil v rozhodné době bez právního důvodu, nelze žádat ochranu práva podle obecných právních předpisů. Převzetím věci státem bez právního důvodu se rozumí převzetí držby věci, a to i držby neoprávněné; to vyplývá z toho, že ani v rozhodném období nebylo převzetí vlastnického práva státem bez právního důvodu možné, takže pokud by mělo jít o převzetí vlastnického práva, ztratila by právní věta citovaného rozhodnutí smysl a právní názor v ní obsažený by nebylo možno uplatnit. Zmíněné rozhodnutí se dále zabývá tím, kdy v těchto případech zaniklo právo původního vlastníka: „...od okamžiku, kdy bylo rozhodnuto o zamítnutí restitučního nároku, případně od okamžiku, kdy marně uplynula lhůta k uplatnění restitučního nároku, nelze nadále oprávněnou osobu považovat za vlastníka věci. Tato skutečnost vynikne zejména v případech, kdy pozemek nelze vydat pro překážku uvedenou v § 11 odst. 1 zákona o půdě a oprávněné osobě je poskytnut náhradní pozemek. Lze dodat, že pokud by zákon nepočítal s tím, že v případě nevydání věci se nemůže oprávněná osoba domáhat ochrany vlastnického práva podle obecných předpisů, vyňal by případy, kdy stát převzal nemovitosti bez právního důvodu, z režimu § 11 odst. 1 zákona o půdě.“

V dané věci je nepochybné, že stát se uchopil držby celého sporného pozemku v tzv. rozhodném období. Proto jsou rozhodnutí správná bez ohledu na to, kdy zaniklo spoluvlastnické právo právního předchůdce žalobců k němu. Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tedy v posuzované věci není dán. Vady

řízení uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, nebyly ani dovolacím soudem zjištěny. Proto nezbylo, než dovolání zamítnout (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).